

Odlíšné stanovisko sudcu Roberta Šorla**k nálezu č. k. PL. ÚS 10/2023-59 z 24. januára 2024**

1. Ústavný súd nevyhovel návrhu Okresného súdu Banská Bystrica (ďalej len „okresný súd“) na vyslovenie nesúladu § 12 ods. 1 písm. c) a § 11 ods. 2 zákona č. 307/2016 Z. z. o upomínacom konaní a o doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o upomínacom konaní“) s čl. 20 ods. 1 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) a čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd. Návrhu malo byť sčasti vyhovené. Malo byť vyslovené, že § 12 ods. 1 písm. c) zákona o upomínacom konaní nie je v súlade s čl. 46 ods. 1 ústavy a s čl. 6 ods. 1 dohovoru.

2. Pochybnosti o vhodnosti zákona o upomínacom konaní ako nástroja efektivity civilného procesu som vyslovil už dávnejšie, a to v príspevku z leta 2016 (Šorl, R. Hľadanie efektivity platobného rozkazu v návrhu zákona o upomínacom konaní. www.lexforum.sk). Okrem iného som uviedol, že *„ustanovenie § 11 ods. 2 v spojení s § 12 ods. 1 písm. c) striktnie viaže podanie odporu na predpísané tlačivo. Slovenský zákonodarca je zrejme inšpirovaný formulármi podľa rôznych európskych procesných nástrojov, zrejme v nevedomí, že tieto nástroje skôr vykonanie rôznych súdnych úkonov sťažujú ako uľahčujú, a to nielen samotnému odosielateľovi, ale i adresátovi formulára. Treba len dúfať, že vytvorené formuláre budú efektívne a nemätúce...“*.

3. Ústava zákonodarcovi neberie dôvod myslieť si, že formulár je nástroj efektivity súdneho konania. Ide o predstavu zákonodarcu, ktorá nemusí byť zhodná so subjektívnou predstavou sudcov. Preto príkaz podať odpor zaslaný elektronickými prostriedkami na formulári tak, ako to vyplýva z § 11 ods. 2 zákona o upomínacom konaní, nie je v rozpore s ústavou. Rozpor s ústavným právom na súdnu ochranu však spočíva v konštrukcii, ktorá vyplýva z § 12 ods. 1 písm. c) zákona o upomínacom konaní, podľa ktorého odpor podaný elektronicky, no inak ako na formulári, sa bez ďalšieho odmietne.

4. Platobný rozkaz či už podľa Civilného sporového poriadku, alebo zákona o upomínacom konaní je odklon od štandardnej predstavy rozhodnutia civilného sporu na verejnosti prístupnom, bezprostrednom a formou neviazanom pojednávaní, na ktorom sa rieši spor dvoch strán. Nedostatok procesom formalizovanej aktivity žalovaného v podobe odporu proti platobnému rozkazu môže viesť k tomu, že spor bude právoplatne, a tak nezvratne rozhodnutý inak, ako verejne vyhláseným rozsudkom.

5. Legitímne je, že odpor musí byť podaný v zákonom stanovenej lehote, keďže ide o prvok nastolenia právnej istoty. Pochybnosti však treba mať pri tých podmienkach, ktoré iný legitímny ústavný cieľ nemajú a ktorých jediným dôvodom je snaha o zabezpečenie či už skutočnej, alebo domnejšej efektivity súdneho systému. Hoci osobitná požiadavka podania odporu na formulári má len domnelý cieľ efektivity, sama osebe nie je v rozpore s ústavou. V rozpore so samou podstatou ústavného práva na súdnu ochranu je neprimeraná procesná sankcia spočívajúca v odmietnutí inak ako na formulári podaného odporu.

6. Zatiaľ čo nedostatok podania návrhu na vydanie platobného rozkazu na predpísanom formulári nevedie k nezvratnému následku straty práva žalobcu, následok spočívajúci v odmietnutí odporu sa spája so stratou možnosti obrany žalovaného proti žalobcom uplatnenému nároku. Takýto následok však nemá legitímny cieľ a je neprimeraný. Osobitne preto, že splnenie banálnej procesnej povinnosti podať odpor na formulári si zákon môže vynútiť inými miernejšími prostriedkami. To, že trvanie na podaní odporu na formulári nesleduje legitímny cieľ, preukazuje aj znenie § 11 ods. 2 zákona o upomínacom konaní. Z neho vyplýva, že odpor netreba podať nevyhnutne elektronicky. Ak sa teda podáva v listinnej podobe, formulár sa nevyžaduje. Tým sa kladú na osoby, ktoré sú povinné komunikovať so súdom výlučne elektronicky, vyššie nároky na splnenie formy procesných úkonov s neprimerane prísnu sankciou pre jej nesplnenie.

7. Treba zvýrazniť i to, že Civilný sporový poriadok podanie odporu na formulári nevyžaduje. V systéme procesného práva sú tak prítomné dva ľahko zameniteľné a občanov mätúce postupy. Práve to aj po viacročnej účinnosti zákona o upomínacom konaní vedie k množstvu stále sa opakujúcich zlyhaní podávateľov odporov proti platobným rozkazom upomínacieho súdu. Hoci ide aj o ich chybu, nie je dôvod na to, aby do ich práva na súdnu ochranu bolo už na začiatku súdneho konania zasiahnuté nezvratným následkom straty sporu, možno aj v hodnote celoživotných úspor, len preto, že podávateľ odporu ho nepísal do predpísaného formulára (nepodpísal modrým perom). Takýto následok nie je prejavom materiálnej ochrany základných práv. Súdna moc sa v očiach občana takýmto formulármi preformalizovanými, zdanlivo efektívnymi postupmi nemôže s úspechom legitimizovať. Na rýchlom konci takto vyriešeného sporu zostane len škodoradosť žalobcu a sklamanie žalovaného. Či už z vlastnej chyby, alebo skôr z toho, ako mu štát formulárom, ktorým mu chcel všetko uľahčiť, zabránil brániť sa proti uplatnenému právu v riadnom procese.

V Košiciach 24. januára 2024

Robert Šorl
sudca